

Frases feitas de San Lourenzo de Abelendo

Dorinda Penín Rodríguez

Escola Oficial de Idiomas. Vigo

Edición de material fraseolóxico recollido en 2008 en Abelendo (Porqueira), localidade ao suroeste de Galicia.

Palabras clave: fraseoloxía galega, traballo de campo.

Edition of phraseological material compiled in 2008 in Abelendo (Porqueira), town located in the southwest of Galicia.

Keywords: Galician phraseology, fieldwork.

Recollo neste traballo expresións usadas por min ou ouvidas en San Lourenzo de Abelendo, unha aldea do concello de Porqueira, situado na comarca da Limia, da que son nativa.

En moitos casos trátase de expresións comúns que aparecen noutras partes do territorio. Outras veces teñen un uso menos habitual e algunhas delas son case exclusivas de persoas maiores.

O galego que se fala en San Lourenzo de Abelendo sitúase no bloque central. Dentro del podemos destacar os seguintes trazos:

- Existencia de gheada suave: *ghato*.
- Formas dos demostrativos neutros con *e-* (*esto, eso, aquilo*) e masculinos con *i-* (*iste, ise, aquí*).
- Formas do pronome persoal *tu* e *il*.
- Adverbio *eiquí*.

Manteño as formas dialectais nas expresións cando son necesarias por causa da rima, por exemplo en *cesto nun cesto non saio desto*.

Espero que este traballo poida servir para que se difundan estas expresións polo resto da xeografía do noso país.

Abreviaturas e símbolos:

COL.: coloquial

comp.: expresión comparativa

fór.: fórmula

HUM.: humorístico

IRÓN.: irónico

loc. adv.: locución adverbial

loc. adx.: locución adxectiva

loc. pro.: locución pronominal

loc. sub.: locución substantiva

loc. ver.: locución verbal

PEX.: pexorativo

VUL.: vulgar

forma como foi ouvida a expresión

1. a dúbida inda non morreu quen lla puxo *fór.* COL. [Úsase para contradicir a quen usa a expresión “non ten dúbida”, que significa “non ten importancia” ou “non está mal, serve ben”]. –*Non ten dúbida.* –*A dúbida inda non morreu quen lla puxo.* # *duda.*

2. a feito *loc. adv.* Sen escoller, seguido, de xeito ordenado e sen deixar nada atrás. *Vós apañades as patacas a feito ou separades as grandes das pequenas? | Le o libro a feito e non saltes ningunha páxina.*

3. á gachía *loc. adv.* COL. En celo [os gatos] ou con desexo sexual [as persoas]. [Úsase cos verbos *andar* e *estar*]. *Onte á noite debían andar os gatos á gachía e parecía que choraban persoas. Non durmín nada.*

4. a ningún cagado lle cheira a súa merda *fór.* VUL. [Dise para criticar a quen

non parece o máis indicado para dicir algo determinado]. –*Non se molesta nadiña en reciclar, e iso que ten uns colectores ao pé da casa. É un irresponsable.* –*A ningún cagado lle cheira a súa merda. Aínda non te vin un só día baixar o lixo separado.*

5. a pan pedir *loc. adx.* COL. Sen nada; decaído, débil. [Úsase con verbos como *estar* ou *quedar*]. *Estivo 15 días ingresado e non comeu nada. Quedou a pan pedir.*

6. a pitar *loc. adx.* COL. Apertado economicamente, a velas vir. *Gastaron todo na voda da filla e agora andan a pitar.*

7. á rasca *loc. adv.* COL. Apertado economicamente, en dificultades, en apuros. Tamén se aplica a cousas que escasean (comida para os animais ou para

a xente). *Desde que compraron o coche quedaron á rasca.* | *O centeo ándame á rasca, non sei se terei que comprar.* | *Non comas chourizos, que andan á rasca.*

8. a uso *loc. adx.* COL. Sen tapar ou taparse, sen cubrir. *Poño a mesa a uso ou pónolle mantel?* | *Esta noite foi tanta calor que durmín a uso.*

9. a velas vir *loc. adx.* COL. Sen nada. [Úsase cos verbos *andar, estar* ou *quedar*]. *Parecíame todo tan barato que dei en comprar e quedei a velas vir.*

10. amargo coma os piornos *comp.* COL. Moi amargo. *Fixo o arroz para a carrega e como non tiña neveira estragóuselle; estaba amargo coma os piornos.*

11. andar/ser coma o porco de santo Antonio *comp.* COL. [Dise de quen vai comer ás casas sen que o conviden ou non sae da casa dos demais]. *Vai a unha casa, danlle galletas, vai a outra, danlle caramelos; anda coma o porco de santo Antonio.* # san Antonio.

12. ás apalpadelas *loc. adv.* Axudándose do tacto [por falta de vista ou pola escuridade]. *Acende a luz, ho, que andas aí ás apalpadelas.*

13. bater a chanca *loc. ver.* COL. Ir a un sitio en balde. [Úsase con verbos como *ir* ou *vir*]. *Fomos alá arriba bater a chanca e non estaba o muiñeiro.* | *Se me leva ela a reclamación á delegación da Xunta xa non vou eu alá bater a chanca.*

14. bico pregado *loc. sub.* COL. Persoa delicada para comer, que non come calquera cousa. *O grande cómeme ben pero o pequeno é un bico pregado.*

15. boi de Belén *loc. sub.* COL. Home moi bo. *O que lle fai mal ao Antonio peca; é un boi de Belén.*

16. boi de posto *loc. sub.* COL. Home que anda con moitas mulleres. *Ese dálle servizo a todas, é un boi de posto.* # boi de puesto.

17. branco e migado *loc. adx.* COL. Feito, limpo, preparado de xeito que sexa fácil de facer, empregar ou entender. *Tivo moita sorte na vida, sempre llo deron todo branco e migado.* # blanco e migado.

18. bruto coma un arado de vertedeira / máis bruto ca un arado de vertedeira *comp.* COL. Moi bruto. *Non sei a quen saíu, co delicados e finos que eran os pais e el é bruto coma un arado de vertedeira.* [Os arados poden ser de tres tipos: os primeiros que viñeron eran de pau e abrían a terra ao medio; logo viñeron os de mosquito, semellantes aos de pau, pero de ferro; finalmente chegou o arado de vertedeira, tamén de ferro, pero moito máis pesado que o de mosquito e, ademais de abrir a terra ao medio, vaina volteando; por iso se chama de vertedeira. O arado de vertedeira non é tan lixeiro coma os outros; de aí a expresión *bruto coma un arado de vertedeira*]. # vertedera.

19. bulir as orellas [a alguén] *loc. ver.* COL. Buscar o proveito propio aínda que prexudique os demais. *Non te fíes dese, que lle bolen moito as orellas.*

20. burra fateira *loc. sub.* COL. PEX. Persoa falsa e maliciosa. *Ten coidado con ela, que é unha burra fateira.* [Unha burra fateira é unha burra falsa, pouco segura, que tira coa persoa que a monta ou que cando a vai montar foxe].

21. cada cando *loc. adv.* A miúdo. –*Vas moito alí?* –*Si, ho, cada cando.*

22. Cando non hai pan, cómese bica refrán [Hai que conformarse co que hai].

–*Encargueiche viño bo e mira con que me vés. –Ai, cando non hai pan cómese bica.*
[Antes facíase o pan na casa ou no forno comunitario. A bica era unha especie de pan que non necesitaba levedar, polo que se facía no momento. Cando se acababa o pan e non estaba preparada a masa para facer máis, facíase a bica].

23. cando ti naciches xa eu rabuñaba *fór.*
COL. Ser experto, ser veterano nun asunto. [Dise cando unha persoa lle quere ensinar algo a outra que sabe máis ca ela]. *E ti quéresme ensinar a min a podar? Non ves que cando ti naciches xa eu rabuñaba?* # cando tu naciches xa eu arrabuñaba.

24. cesta rota *loc. sub.* COL. Persoa que non garda segredos, que o conta todo. *Para que falas á vista da María, non ves que é unha cesta rota?*

25. cesto nun cesto non saio desto *fór.*
COL. [Dise en situacións en que alguén non avanza ou decide]. *Acaba, ho, estás aí xemendo e non dás acabado. Cesto nun cesto non saio desto.*

26. coller capa en brazo *loc. ver.* COL. Proporse facer algo e conseguilo. *Collín capa en brazo e non lle falei máis.* | *Collín capa en brazo e aprobei a oposición.*

27. coller de punta [a alguén] *loc. ver.*
COL. Collerlle manía. *Deixou o traballo porque o xefe colleuno de punta e facíalle a vida imposible.*

28. colón da Habana *loc. sub.* COL. Persoa que non para na casa, que anda sempre por fóra. *Esa é un colón da Habana.*

29. coma un colondro *comp.* COL. Estar moi gordo. [Úsase cos verbos *estar* ou *ser*]. *Está coma un colondro, non cabe polas portas.* [Un colondro é unha especie

de cabazo (cabaza) moi redondo, fronte ao cabazo, que é máis alongado].

30. cu aberto *loc. sub.* COL. Persoa que deixa a porta aberta. *Es un cu aberto! Pecha a porta!*

31. cun pé aquí e outro alá *loc. adx.*
COL. Moi enfermo, a piques de morrer [Úsase con verbos como *andar*, *estar* ou *seguir*]. –*Como esta a túa nai? –Está..., cun pé aquí e outro alá.* # cun pé eiquí e outro alá.

32. dar no corpo [a alguén algo] *loc. ver.* COL. Presentir [algo]. –*Sabes que se separaron os veciños? –A min xa mo daba no corpo.*

33. dar o brazo a torcer *loc. ver.* Ceder, transixir, deixarse dominar. [Úsase máis en enunciados negativos, como non dar o brazo a torcer ou sen dar o brazo a torcer]. *Andan atrás del para que lles venda a leira, pero el non dá o brazo a torcer.*

34. dar un xeito [a algo] *loc. ver.* Non ser un experto nun labor, pero defenderse. –*Que tal se che dá a cocina? –Home, doulle un xeito.*

35. (de) branco e migado calquera di que é leite *fór.* COL. [Úsase para contestarlle a alguén que di que é moi fácil facer unha cousa]. –*Pois non me custou moito facelo. –Home claro, de branco e migado, calquera di que é leite.* # blanco.

36. De burro morto cebada ao rabo *refrán* [Dise cando xa é demasiado tarde para facer unha cousa, cando se fixo algo mal e xa non ten arranxo]. *En vida tratárona mal e agora veña terlle misas e traerlle flores: de burro morto, cebada ao rabo* | *Desde que estaba para casar,*

ela ordenou de volver con el: de burro morto, cebada ao rabo.

37. de cacho para canizo *loc. adv.* COL. Dun sitio para outro sen parar [Úsase con verbos como *andar, traer* etc.]. *Fomos á consulta e non nos atenderon porque non atopaban as placas; mandáronnos ir á primeira planta e, como non as atoparon, fomos a Atención ao Paciente. Andamos toda a mañá de cacho para canizo.*

38. de carallo virado *loc. adx.* VUL. 1. De moito carácter. –*A miña filla dixo que lle tiña que dar outra man de pintura. –Home, eu xa o tiña pensado, pero a rapaza é de carallo virado.* 2. Mala persoa; pouco formal. *Axudeille a apañar as patacas e agora que me fixo falta un saco cobroumo ben cobrado. É de carallo virado!*

39. de collón de mico *loc. adx.* VUL. [Cousa] de moi boa calidade. *Diego, a ver se traes mercancía máis boa, que a xitana de Paradela trae sabas de collón de mico.*

40. de corrillera *loc. adv.* COL. Fóra da casa, na rúa a pasear ou divertirse. [Dise xeralmente como recriminación ou crítica e úsase xeralmente con verbos como *andar, ir e saír*]. *Andas todo o día de corrillera e tes a casa feita un cortello.*

41. de pé feito *loc. adv.* De propósito, de maneira intencionada. *Dixéronme que estabas aquí e vin de pé feito para verte.*

42. de propio intento *loc. adv.* De propósito, de maneira intencionada. *Fun de propio intento para probar o vestido e inda non mo cortara.*

43. de vigairo *loc. adv.* COL. Fóra da casa, na rúa a pasear ou divertirse. [Dise xeralmente como recriminación ou crítica e úsase xeralmente con verbos como *andar, ir e saír*]. *Andas todo o día de vigairo e tes a casa feita un cortello.*

44. deixar o endego *loc. ver.* COL. [Dise cando se deixa algo no prato]. *Inda deixas aí o endego? A ver, ho, acaba iso.* [O endego é un ovo que se lles deixa de sinal ás pitas para que poñan alí os ovos].

45. (delgado) coma un fouciño / máis delgado ca un fouciño *comp.* COL. Moi delgado. *De pequena era coma un fouciño e agora mira como me puxen.*

46. Deus cho/llo... pague fôr. [Úsase para expresar agradecemento]. –*Tróuxenche o sulfato. –Pois Deus cho pague.* # Dios.

47. Deus cho pague / Deus nos libre *loc. sub.* COL. Coitado, infeliz. [Pódese aplicar a homes e mulleres]. *A muller fai del o que quere, é un Deus cho pague.* # Dios.

48. Deus nos libre dun “xa foi” fôr. COL. [Dise cando non hai remedio para unha cousa, cando xa non hai volta atrás]. *Comprei un coche de segunda man e agora vin un novo que me valía case o mesmo. Deus nos libre dun xa foi.* # Dios.

49. Deus o descanse / Deus o teña no ceo fôr. [Utilízase cando se menciona a algunha persoa morta]. *O meu home, Deus o descanse, marchou para Alemaña con 20 anos. | Mañá vai ser a misa da miña irmá, Deus a teña no ceo.* # diolo descanse, diola teña no ceo.

50. Deus o faga mellor fôr. COL. [Dise para expresar o desexo de que algo mencionado non ocorra]. –*Ti aínda has ser miña nora. –Ai, Deus o faga mellor.* # Dios.

51. Deus o queira! *fôr.* IRÓN. [Úsase para expresar desacordo con algo que ten pensado facer unha persoa. Equivale a “Deus te libre”, “nin se che ocorra”]. –

Vou tirar esta mesa e comprar outra. – Deus o queira! # diolo queira.

52. do cedo *loc. adx.* Temperán, que madura antes do habitual (froito) ou que dá o froito cedo (planta). *Plantamos un millo do cedo que se dá moi ben aquí. | Xa botamos as patacas do cedo.*

53. do tarde *loc. adx.* Serodio, que madura tarde (froito) ou que dá o froito tarde (planta). *Esas mazairas do tarde dan unhas mazás moi saborosas.*

54. en boa man dá o pandeiro *fór. COL.* [Dise cando algunha persoa é moi competente para realizar algún traballo]. *Escúaslle ir dirixir ti que en boa man dá o pandeiro. # mao.*

55. en porrancha *loc. adx. COL.* Espido, sen roupa. [Úsase con verbos como andar, deixar, estar ou pórse]. *Cando iamos ao río, bañábamónos todos en porrancha.*

56. enferrar polo cu dunha agulla [a alguén] *loc. ver. COL.* Facer [con alguén] o que quere [por ser moi agudo, moi espelido]. *Ese parece parvo pero enférrate polo cu dunha agulla.*

57. entre si *loc. adx.* Moi reservado, moi introvertido. [Úsase habitualmente co verbo ser]. *Como é moi entre si, non se lle nota nada, pero débeo estar pasando moi mal.*

58. facer a zonza *loc. ver. COL.* Aparentar que se fai algo que non se fai [referido a un traballo]. *E ti, que?, estás aí facendo a zonza e non dás feito nada. # faer.*

59. fociño de lesma *loc. sub. COL.* Persoa moi delicada para comer. *O meu fillo é un fociño de lesma, xa se fai un pouco aburrido. # fuciño de lerne.*

60. fóra a alma (e a figura) *fór. COL.* [Dise cando se compara un animal cunha persoa ou unha persoa cun animal]. *O can*

que tiñamos antes entendía que metía medo, era coma a xente, fóra a alma e a figura. | Ese home come coma un animal, fóra a alma.

61. furar sete paredes *loc. ver. COL.* Defenderse moi ben na vida, ser persoa lista de máis. *Esa, esa fura sete paredes!*

62. grande coma un día sen pan / máis grande ca un día sen pan *comp. COL.* Moi dificultoso, difícil de levar, sobre todo referido ao traballo. *Ai, este rego non se acaba nunca, é máis grande ca un día sen pan.*

63. inda onte te/o... ensinei a miañar e xa me fungas/funga... *fór. COL.* [Díselle a outra persoa que se considera entendida nun asunto sen entender del]. *Vasme ti dicir a min como se poda, inda onte te ensinei a miañar e xa me fungas. | –Eu creo que iso non se fai así. –Si, home, si. Inda onte te ensinei a miañar e xa me fungas.*

64. ir co brazo crebado [a alguén] *loc. ver. COL.* Subornar [alguén], gratificar para conseguir un favor. *Á miña filla fixérona repetir, pero as outras non repetiron porque lle foron á mestra co brazo crebado. [Dise que vai o brazo crebado porque se leva nel unha cesta con cousas, polo tanto vai dobrado].*

65. ir de fouce e saír de ateiro *loc. ver. COL.* Descender de categoría. *Marchou para Barcelona para traballar na oficina do tío e acabou de albanel. Foi de fouce e saíu de ateiro. [Fouce e ateiro fan referencia ás persoas que se encargan de segar e atar a palla na sega dos cereais (centeio ou trigo). Fouce é o que sega e ateiro o que ata. En Porqueira para ser ateiro había que ser especialista, xa que os mollos (feixes de palla) eran moi grandes e levaban nós moi complicados (con dúas ou tres chaves). Pero en*

Castela era máis importante a categoría de fouce que a de ateiro, xa que os feixes eran pequenos e podíanse atar de calquera maneira (mesmo ataban os rapaces). Entón ir a Castela de fouce e vir de ateiro era descender de categoría].

66. ir moitas veces aos ramos diante [de alguén] *loc. ver.* COL. Ter máis experiencia nunha cousa [ca alguén] ou saber máis. *Ti que me vas ensinar a min!, non ves que xa fun moitas veces aos ramos diante de ti?* [A xente ía buscar os ramos para o Domingo de Ramos. O que ía diante escollía o ramo mellor, o máis bonito, o máis dereito].

67. lingua de preguntadores *fór.* COL. HUM. [Emprégase para responder a quen fai unha pregunta indiscreta “que levas aí?”, “que vas comer hoxe?”]. –*Que levas aí?* –*Lingua de preguntadores. # lingua?*

68. mala morte te mate, meu can (que mal agradeces o ben que che fan) *fór.* COL. [Díselle a unha persoa á que se lle fixo un favor e non o agradece]. *Deixeiche enterrar a filla no panteón e agora págasme así. Mala morte te mate, meu can.*

69. manda mecha (na Habana)! *fór.* COL. [Úsase para expresar admiración, incredulidade ou sorpresa]. *Ti viches o que fixo? Manda mecha!*

70. mandar a Allariz [a alguén] *loc. ver.* COL. Deixar [a alguén] a cero [nunha partida de cartas]. *Trae para acá esas cartas que os imos mandar a Allariz.*

71. mexarlle nas brasas *loc. ver.* VUL. Pasalo ben, gozar da festa e aguantar ata o último momento. *Ide á festa e pásadeo ben, a ver se lles dades nos fociños: mexádelle nas brasas.*

72. na fura dianteira *loc. adv.* COL. O primeiro en todo. *O Pepe?, viña a carrega, el era o primeiro; viña a sega, el era o primeiro; viña a apaña das patacas, el era o primeiro. Sempre andaba na fura dianteira.*

73. nin arre nin xo *fór.* COL. [Dise cando alguén non dá escollido entre dúas opcións opostas]. *A ver, cómpralo ou non o compras?, que xa levamos aquí media hora. Nin arre nin xo!*

74. (nin) un guizo *loc. adv.* Nada absolutamente. [Úsase con valor ponderativo con verbos, xeralmente en oracións negativas, como quedar, ter, valer, dar etc.]. *De min non vai levar nin un guizo.* [Un guizo é un garabato, un pau delgado, a leña miúda que serve para prender o lume].

75. non atar nin desatar *loc. ver.* COL. Non decidirse, dubidar, ser persoa indecisa. *Ao final tiven que tomar eu a decisión porque el non ataba nin desataba.*

76. non caber un garavanzo no cu [a alguén] *loc. ver.* COL. [Dise de quen está moi contento ou moi orgulloso por algunha cousa que fixo ou de quen está envaidecido]. *Ía toda orgullosa co seu coche novo. Non lle cabía un garavanzo no cu.*

77. non chegar a un dente *loc. ver.* COL. Non ser cantidade suficiente. *Só trouxeches media ducia de roscas? A min iso non me chega a un dente.*

78. non dar feito *loc. ver.* Non ser capaz de acabar algunha tarefa. *A oposición, as clases, este traballo... Non dou feito. | Teño que acabar catro traxes para a voda. Non vou dar feito.*

79. non dar puntada sen nó *loc. ver.* COL. Non dicir ou facer algo se non é para sacarlle proveito; dicir algo con segundas intencións. *Quen che dixo iso, María? Ela se o dixo é por algo, que esa non dá puntada sen nó.*

80. non haber nin pan partido nin bica asada *loc. ver.* COL. Seren [dúas persoas] moi amigas. *Leváronse toda a vida moi ben, non había nin pan partido nin bica asada.*

81. non poder coa alma/figura *loc. ver.* COL. Estar moi canso. *Non podes coa figura, vaite deitar.*

82. non ser ollo de galo *loc. ver.* COL. **1.** Non ser tan importante como para ter que acadar a perfección. *Non perdas o tempo arranaxando a cama que non é ollo de galo.* **2.** Non ser moi bo, non ser grande cousa. – *Que tal che saíu o pantalón? –Pois non é ollo de galo.*

83. non ser quen se vende *loc. ver.* COL. Non ser o que aparenta. [Dise de terceiras persoas]. *Non te fíes da María non é quen se vende.*

84. non ter dúbida *loc. ver.* COL. **1** Non ter importancia unha cousa, non ir mal. – *Que tal vai o teu fillo? –Vai indo, a cousa non tivo dúbida, puido ser peor. | –Perdoa, mancheite. –Non ten dúbida.* **2.** Non ser moi ruín unha cousa ou unha persoa, servir ben. –*Que tal é o viño? –Non ten dúbida. #*duda.

85. non ter para mandar tocar un cego *loc. ver.* COL. Non ter diñeiro; [nos xogos de cartas] non ter boas cartas. *Presume moito, pero non ten para mandar tocar un cego.* [Antigamente os cegos tocaban nas festas e feiras por moi pouco diñeiro. Se non tiñas nin para mandar tocar un cego é porque non tiñas nada].

86. fumo vai para onda os guapos (pensando que son parañeiras) *fór.* COL. IRÓN. [Díselle a alguén que se queixa porque lle vai moito fume]. – *Vénme fumo. –O fumo vai para onda os guapos pensando que son parañeiras.*

87. Que coas mans non pode, cos dentes acode *refrán* [Dise cando alguén se vale da maña porque ten algunha limitación para facer algo]. *Como era pequeno, o Benito apertouno contra o peito, pero foi el e mordeuno no peito. O que coas mans non pode, cos dentes acode.*

88. Que non vai na maza, vai na espadela *refrán* [Aplícase a diferentes situacións co significado de “se non é nunha cousa é noutra”]. *Ferroume o burro e non me quixo cobrar pero tiven que lle pagar a comida. O que non vai na maza vai na espadela.* [O liño mazábase para que lle saíse a fibra, senón era unha herba. Ao mazalo quedáballe un po que se chamaba tasco. Para sacarlle o tasco dábáselle coa espadela. Se non se mazaba ben había que pasar máis tempo espadelándoo para que quedase ben preparado].

89. Zapato quere media *refrán* [Unha cousa boa pide outra semellante]. *Si, tiña moi boa comida pero o viño non servía para nada. O zapato quere media.*

90. outra besta no trigo! *fór.* COL. [Utilízase cando alguén fai ou di algo mal que xa fixera ou dixera outra persoa mal]. *Si home si, así tamén o facía eu. Outra besta no trigo!*

91. ouvidos de porca parida *loc. sub.* COL. Ouvido moi fino. *Fala baixo que esa ten ouvidos de porca parida e non quero que saiba nada.* [As porcas paridas teñen medo de que lles leven os bacoriños entón están moi vixiantes].

92. parecer un palio *loc. ver. COL.* [Díselle a alguén que aparece por sorpresa, sen avisar, de repente]. *Ah, estabas aí? Pareces un palio.*

93. parecer unha seña *loc. ver. COL.* [Díselle a alguén que aparece por sorpresa, sen avisar, de repente]. *Ah, estabas aí? Pareces unha seña.*

94. pasar [a alguén] coma ao burro dos xitanos (que cando xa se acostumara a non comer, morreu) *loc. ver. COL.* [Dise de quen come pouco]. *Si, ti non comas, a ver se che vai pasar coma ao burro dos xitanos.*

95. pecha a porta por fóra *fór. COL.* [Dise de xeito irónico cando se quere botar a alguén dun sitio porque molesta]. *Mira, pecha a porta por fóra.*

96. pór as beiras [a algo] *loc. ver. COL.* Facer algo con esmero, para que quede moi ben. *Hoxe a comida saíuche moi ben, puxécheslle as beiras.*

97. pór ladráis [a algo] *loc. ver. COL.* [Dise cando un prato de comida ou un vaso de bebida está moi cheo]. *A este prato hai que pórllle ladráis. | Xefe (camareiro), póñalle ladráis. # ladrás.*

98. pra quen nada quere teño de sobra *fór. COL.* [Díselle a quen (ou de quen) rexeita ou despreza algo que outro lle ofrece]. *Non queredes nada? Pois pra quen nada quere teño de sobra.*

99. romper as olas *loc. ver. COL.* Enfadarse, romper a amizade. *Tendes todo en común e chega un día en que rompedes as olas, e que?*

100. róncallo o nabizo/peito *fór. COL.* [Amosa incredulidade ou sorpresa]. *Vaia casa fixo, róncallo o nabizo!*

101. saír a porca furada [a alguén] *loc. ver. COL.* Saír [a alguén] mal algo que esperaba que lle saíse ben, levar un desengano, unha decepción. *O rapaz xa sabía conducir e pensou que ía aprobar á primeira, pero saíulle a porca furada.*

102. saír as contas do boi pequeno *loc. ver. COL.* [Dise cando a alguén non lle sae algo como esperaba]. *Pensou que se ía pór rico co restaurante, pero logo tivo que pechar. Saíronlle as contas do boi pequeno.* [Unha posible explicación é que un boi pequeno custa menos cartos ca un boi grande].

103. saír collona *loc. ver. VUL.* Saír [a alguén] mal algo que esperaba que lle saíse ben, levar un desengano, unha decepción. *Gastou todo o que tiña na leira para facer unha casa e agora non pode construír alí. Saíulle collona. | Deixou o traballo que tiña porque lle prometeron metela no concello, pero meteron a outra: saíulle collona.*

104. saír da pica prá renda *loc. ver. COL.* Pasar dun extremo a outro oposto. *Saíu da pica prá renda, antes non gastaba un peso e agora non para de gastar. | Antes era acuquinado e despois esturriou: saíu da pica prá renda.* [A pica é a primeira sacha que se lle dá ao millo. A renda é a segunda sacha].

105. se chegas/chega... a ser muller non te/se... logras/logra... *fór. COL.* [Dise de homes moi impacientes, que non poden esperar para facer algo. “Non se lograr” significa abortar, non conseguir un fillo]. *Tiña eu os bombóns gardados para o domingo e xa os encetaches. Se chegas a ser muller non te logras.*

106. se non fora o rabo empreñaba a burra *fór. COL.* [Dise cando hai algún inconveniente para facer algo]. *–Se non fose aquel semáforo, aprobaba o carné*

de conducir. –Home claro, se non fora o rabo empregnaba a burra.

107. (seica / parece que) viches/vistes... o lobo! *fór.* COL. [Dise para referirse a quen vai co cabelo despeiteado ou de punta ou ten aspecto de ter sufrido unha forte conmoción]. *Vaia pinta que traes, seica viches o lobo!*

108. ser dúas almas metidas nun corpo *loc. ver.* COL. Seren [dúas persoas] moi amigas. *De pequenas facían todo xuntas, eran íntimas, dúas almas metidas nun corpo.*

109. ser máis parvo ca os pelos do cu (que ven vir a merda e non lle apartan) *loc. ver.* VUL. Ser moi parvo. *Cala, home, que es máis parvo ca os pelos do cu.*

110. ter o cu pelado (de andar en xaulas) *loc. ver.* VUL. Ter levado moitos desenganos, ter moita experiencia. *Métella a outro que eu xa che teño o cu pelado de andar en xaulas. | A ese non creo que o enganes, xa ten o cu pelado. # xaulas*

111. ter sete cuartas debaixo da terra *loc. ver.* COL. Ser unha persoa moi pequena pero moi espelida. *A esa non hai quen a engane, ten sete cuartas debaixo da terra.* [Unha cuarta é unha medida que equivale aproximadamente a 25 cm. Cando se di que unha persoa ten sete cuartas debaixo da terra, estase xogando coa altura física da persoa e coa intelixencia (a intelixencia non se ve fisicamente, está debaixo da terra)].

112. tiligú tiligá *fór.* COL. [Dise para expresar que dúas persoas ou cousas son idénticas]. *É tiligú tiligá. # tilighí tilighá.*

113. tirar da pabesa [a alguén] *loc. ver.* COL. Amolar, ferir o orgullo. *Claro, se fas*

algo mal está todo o tempo recordándochos e iso tírache da pabesa. [Antigamente alumeábase cun candil de gas. A pabesa é o fío ou trapo que se lle pon ao candil en que se prende o lume. Cando se ía consumindo, íase tirando por ela para que dese máis luz].

114. tocar nun pelo da roupa [a alguén] *loc. ver.* COL. Ser parente (próximo ou afastado) [desa persoa]. *Pois a que mo dixos inda che toca a ti nun pelo da roupa.*

115. tomar o fallo [a alguén] *loc. ver.* COL. Ver os defectos [de alguén]. *Ti aínda impós respecto nas clases pero a min enseguida me toman o fallo.*

116. torto coma o río de Alvarellos / máis torto ca o río de Alvarellos *comp.* COL. Moi retorcido, que non actúa como se espera. *Compráballe un coche e non o quixo e agora foille pedir o diñeiro ao tío. É torto coma o río de Alvarellos.*

117. Vaca gabada, leite nos cornos *refrán* [Dise en sentido irónico cando alguén gaba moito unha persoa que non merece tantos eloxios]. *–A miña nora é moi boa, faime a comida, limpa a casa, cómprame roupa. –Si, home, si; vaca gabada leite nos cornos.*

118. vai/ide para a cacha da cinsa! *fór.* COL. [Exclamación de rexeitamento coa que se lle di a alguén que se vaia ou deixe de molestar]. *Mira, déixame en paz. Vai para a cacha da cinsa.*

119. vir coa espiga mallada *loc. ver.* COL. Vir como se foi, sen resolver algo. *Foi ao médico e estaban en folga. Veu coa espiga mallada.* [Dise que a espiga está mallada cando só ten a palla e non o gran].